

Zafer Ali Han'ın Bağımsızlık Mücadelesi ve Türkiye Vurgusu

Freedom Struggle of Zafar Ali Khan and Turkey Emphasis

Celal SOYDAN¹

Öz

Mevlana Zafer Ali Han (1873-1956), Urdu edebiyatı ve birleşik Hindistan tarihinin önemli figürlerinden biridir. O kendine özgü tarzı olan bir şair, nevi şahsına münhasır bir gazeteci, cesur bir siyasetçi ve önemli toplum lideridir. Aligarh Kolej'inde eğitimini tamamlayan Zafer Ali Han, bu eğitim kurumunun ilkelerine bağlı kalarak toplumsal reform hedefine yönelik çalışmalar yaptı. Bir edebiyatçı ve gazeteci olarak toplumu bilinçlendirme ve onu belirli hedefler için hazırlama konusunda Hindistan tarihinde önemli bir yer edindi. Özellikle İngiliz yönetimi ve esarete başkaldırı konusunda yaptığı çalışmaların Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesine büyük katkı sağladığı aşikârdır. Zira o, esarete başkaldırı ve bağımsızlık mücadelesine katkı sağlayacak her türlü oluşumda mutlaka etkin bir görev üstelendi. İkbâl'in de belirttiği gibi "Alt kıtanın bütün milli ve siyasi akımları onun üstün çabalarına minnettar görünmektedir." Çıkarmakta olduğu Zemindar gazetesi, onun esaret karşıtı söylemlerinin toplumun her kesimine ulaşmasını sağladı.

Zafer Ali Han, Hindistan dışındaki Müslüman ülkelerde yaşanan gelişmeleri de yakından takip etti. Özellikle Türkler onun dikkatle izlediği ulus oldu. Bu dönem Trablusgarp ve Balkan savaşlarının yaşandığı ve emperyal güçlerin Osmanlı'yı yok etmeye hazırlandığı dönemdir. Bu dönemde çok sayıda şiir yazdı, mitingler düzenledi. Hilafet Hareketinin en önemli liderlerinden biri oldu. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Anadolu'nun işgali onu derinden sarsan gelişme oldu. Tüm namüsaid şeraite rağmen Batı yayılmacılığına karşı Türklerin kazandığı zafer ondaki esarete başkaldırı ateşini daha da körükledi. Türklerin bağımsızlık mücadelesini ülkesinin vatandaşlarına örnek gösterdi. Türkiye'de kurulan yeni yönetim anlayışını tüm Müslüman uluslar için takip edilecek yol olarak gördü.

Anahtar kelimeler: Mevlana Zafer Ali Han, Hindistan bağımsızlığı, İngiliz emperyalizmi, Zemindar gazetesi, Türk Kurtuluş Savaşı, Mustafa Kemal Atatürk

ABSTRACT

Mevlana Zafer Ali Khan (1873-1956) is one of the most important figures in Urdu literature and united India history. He is a poet of his own style, an exclusive journalist, a courageous politician and an important community leader. Zafer Ali Khan, who completed his education at Aligarh University, adhering to the principles of this educational institution, it carried out works towards the goal of social reform. As a literary and journalist, he has gained an important place

*Sorumlu yazar/Corresponding author:

Celal SOYDAN (Prof. Dr.),
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Doğu
Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Urdu Dili ve
Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
E-posta: celal.soydan@istanbul.edu.tr
ORCID: 0000-0001-9674-6090

Başvuru/Submitted: 20.04.2019

Kabul/Accepted: 02.05.2019

Atfif/Citation: Soydan, Celal. "Zafer Ali Han'ın Bağımsızlık Mücadelesi ve Türkiye Vurgusu." *Şarkiyat Mecmuası - Journal of Oriental Studies* 34, (2019): 31-40.
<https://doi.org/10.26650/jos.2019.003>

in India history in raising public awareness and preparing him for specific goals. It is obvious that his work on British administration and his rebellion against captivity made a great contribution to India's struggle for independence. Because he has taken on an active duty in any formation that will contribute to the struggle for rebellion and independence in captivity. As Iqbal said: "All the national and political currents of the sub-continent seem to be grateful for his superior efforts." The newspaper *Zemindar*, which he was issuing, enabled his anti-bondage rhetoric to reach all segments of society.

Zafer Ali Khan also closely followed developments in Muslim countries other than India. The Turks, in particular, became the nation he watched intently. This is the period when the Tripoli and Balkan wars took place and the imperial forces were preparing to destroy the Ottoman Empire. During this period, he wrote many poems and organized rallies. He became one of the most important leaders of the Caliphate Movement. After World War I because of occupation of Anatolia he was very upset. Despite all circumstances, The Turkish victory over Western expansion further fueled the revolt of his captivity. It shows the Turks' struggle for independence as an example to the citizens of the country. See the new management approach established in Turkey as a path to be followed for all Muslim nations.

Keywords: Zafer Ali Khan, Indian Independence Movement, British Imperialism, *Zemindar* Newspaper, Turkish War of Independence, Mustafa Kemal Atatürk

EXTENDED ABSTRACT

Mevlana Zafer Ali Khan (1873-1956) is one of the most important figures in Urdu literature and Indian-Pakistani history. Zafer Ali Han, a versatile literary writer, has produced works in every field of prose and poetry. He was an expert of all poetry; He wrote poems of all kinds like gazel, kaside, rubai, continent, verse, naat. Famous writers and leaders of the period such as Sir Seyyid Ahmet Khan, Altaf Hussein Hali, Muhammad Iqbal, Shibli Numani, Khawaja Hasan Nizami and Mevlana Suleyman Nedvi praise his talent in their poetry.

After completing his education, Zafer Ali Khan worked as a translator in Bombay and Hyderabad for a while. In 1905, he started to publish the monthly *Dean Review* magazine in Hyderabad. When he returned to his hometown of Karamabad, he took over the administration of *Zemindar*. *Zemindar* was published as a weekly magazine by Mevlana Siraceddin Ahmed, the father of Zafer Ali Khan. The *Zemindar* newspaper, led by Zafer Ali Khan, clearly shows that India has played a very active role in the struggle for liberation.

Zafer Ali Khan was not limited to the political developments in his country. He continued his efforts to convey his ideas about developments in the Islamic world to the public through this newspaper. In the special issue of the *Islamic World*, *Pencab Review* magazine reveals the level of awareness of the developments in world politics with its views on what is happening in the Islamic world.

Zafer Ali Khan to the newly established Republic of Turkey carries an exemplary character. It is the entire Islamic world to which he refers to Kabul, Indian, Iraq, Egypt, Damascus. He emphasizes that the success of the Turkish nation in the struggle for independence has mobilized all the Islamic countries and now it is time for freedom.

Zafer Ali Khan occupies an important place in India's struggle for independence as an optimist and action person who never despair despite all kinds of internal and external incitement and oppression. He never loses faith in captivity. In his literary works he takes care to paint a free and prosperous future for the peoples of India.

Giriş

Mevlana Zafer Ali Han (1873-1956) Urdu edebiyatı ve Hindistan-Pakistan tarihinin önemli figürlerinden biridir. O kendine özgü tarzı olan bir şair, nevi şahsına münhasır bir gazeteci, cesur bir siyasetçi ve önemli toplum lideridir. Hindistan'daki İngiliz yönetimi karştı faaliyetleri yüzünden hapis cezalarına maruz kalmış ve bu uğurda maddi ve manevi hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan yılmaz bir bağımsızlık tutkunedur.

Çok yönlü bir edebiyatçı olan Zafer Ali Han, nesir ve şiir her alanda eserler vermiştir. Bütün şiir türlerinde üstün bir maharete sahipti; gazel, kaside, rubai, kıta, nazım, naat her türde şiirler yazdı. O sadece iyi bir şair olmakla kalmadı toplumsal, kültürel ve siyasi amaçlar için kullandığı şiiriyle ve gerçekleştirdiği faaliyetleriyle birleşik Hindistan'ın siyasi tarihinde önemli bir yer edindi. Sir Seyyid Ahmet Han, Altaf Hüseyin Hali, Muhammed İkbâl, Şibli Numani, Hoacah Hasan Nizami, Mevlana Suleyman Nedvi gibi dönemin önemli edebiyatçıları ve liderleri onun şiirdeki üstün yeteneğinden övgüyle bahsederler. Muhammed İkbâl, Zafer Ali Han'ın şiirinin etkisini şu cümlelerle över: “Zafer Ali Han'ın kaleminde Mustafa Kemal'in kılıcındaki keskinlik var. O, Pencab Müslümanlarını sarsıp uyandırmada büyük zaferler kazandı. Pencab Müslümanlarında siyasi uyanış ve coşkun inanç oluşturmada Mevlana Zafer Ali Han'ın yaptığı işin emsalsizliğini bir yana bırakıp baktığımızda, Alt kıtanın bütün milli ve siyasi akımları onun üstün çabalarına minnettar görünmektedir.”¹

Zafer Ali Han, Aligarh Kolej'i mezunudur. Hindistan Müslümanlarının reformunu amaçlayan bu eğitim kurumu, Hindistan tarihini şekillendiren çok önemli şahsiyetler yetiştirmiştir. Zafer Ali Han, 1894 yılında üstün dereceyle bu önemli eğitim kurumundan (B.A.) mezun olur. Onun siyasi ve edebi çalışmaları bu kolejin ilkelerine bağlı olduğunu göstermektedir. Nitekim o dönemin lider figürleri “Mevlana Muhammed Ali, Mevlana Şevket Ali, Mevlana Hasret Mohani ve Mevlana Zafer Ali Han, edebiyat ve siyaset alanında Sir Seyyid'in siyasi ve edebi hedeflerini geliştirmiş ve yaymaya çalışmışlardır.”²

Zafer Ali Han'ın şiir anlayışı Sir Seyyid'in reform hedefleyen anlayışına tam anlamıyla uygun bir doğrultudur. Dönemin siyasi gelişmelerini irdeleyip topluma yol ve yön gösterme amacını gütmektedir. Milli şairlik olarak tanımlanabilecek bu şiir anlayışı, Cemil Calibi'nin ifadesiyle “Sir Seyyid'in etkisiyle başlayan milli şairlik anlayışı Hali'den, Şibli'den ilerleyerek birçok şaire kadar ulaşmış ve ulusal şiirler yazıp gazetelerde yayımlamak olağan bir tutum haline gelmişti. İşte Zafer Ali Han'ın şiiri bu yönelişin tercümanlığını yapmaktadır. Aynı şiir anlayışını İkbâl de benimsemişti.”³

Zafer Ali Han, eğitimini tamamladıktan sonra bir süre Bombay ve Haydarabad'ta mütercim olarak çalıştı. 1905 yılında Haydarabad'da aylık Dekan Rewiev dergisini çıkarmaya başladı.

1 Cafer Beluç, *Allama İkbâl aur Mevlana Zafer Ali Han*, İkbâl Akademi, Pakistan 1995, s.81.

2 Cemil Calbi, *Tarih-i Edeb-i Urdu*, Meclis-i Terakki-i Edeb, Lahore, c.4, s.891.

3 *A.g.e.*, s.1104.

Memleketi Karamabad'a döndüğünde Zemindar'ın idaresini ele aldı. Zemindar, Zafer Ali Han'ın babası Mevlana Siraceddin Ahmed tarafından haftalık dergi olarak çıkarılmaktaydı. Mevlana Siraceddin Ahmed, posta idaresinde çalışmakta olan birisi olmasına rağmen kişilik olarak şiir ve edebiyata eğilimli biriydi. Pencab'ın işçi ve çiftçisine fikir ve önderlik amacıyla haftalık dergi olarak Zemindar'ı çıkarmaya başlamıştı. Zafer Ali Han, babasından devraldığı Zemindar aracılığıyla Hindistan'ın bağımsızlığına yönelik siyasi hedeflerini topluma aktarmak için gazetecilik mesleğinde de üstün bir çalışma sergiler. Kısa süre sonra aylık Pencab Review dergisini çıkarmaya başlar. İlginç bir tesadüftür belki ancak bu yayın organları Pencab'ın üç büyük şairi olan Muhammed İkbâl, Feyz Ahmet Feyz ve Zafer Ali Han'ın fikir ve görüşlerinin yayın aracı haline gelir. Pencab çiftçisinin refahına yönelik haftalık bir dergi olarak yayın hayatına başlayan Zemindar, Zafer Ali Han'ın idaresinde günlük gazete haline dönüştürüldü. 1911 Trablus savaşının başladığı günlerde, günlük gazete olarak çıkarılmaya başlayan bu yayın organı, çiftçilere yol ve yöntem gösterme amacına ek olarak Pencab'ın siyasi ve fikir gazetesi haline geldi.

Zafer Ali Han, 1911 yılında bu iki yayın organını kültür ve sanatın, siyaset ve edebiyatın merkezi olan Lahor'a taşıdı; böylece edebi ve siyasi faaliyetleri hızlanmış oldu. Bu dönem İtalyanların Trablusgarp'ı istila ettiği ve Trablusgarp savaşının yaşandığı dönemdir. Öte yandan Balkan devletlerinin Osmanlıya karşı ayaklanmaları ve İmparatorluktan koptukları dönemdir. Zafer Ali Han ve arkadaşları bu döneme ilişkin çok sayıda yazı ve şiirler yazarak sadece bu gelişmeleri kınamakla kalmadı aynı zamanda Hindistan Müslümanlarındaki bağımsızlık ateşini de yaktılar.

Zafer Ali Han yönetimindeki Zemindar gazetesi, Hindistan'ın esaretten kurtulma mücadelesinde çok etkin bir rol üstlendiği aşikârdır. Her fırsat ve her gelişmeden esaret karşıtı bir söylem üretmeye çalışarak halktaki bağımsızlık bilincinin gelişmesine katkı sağlamaya çalıştı. 22 Ekim 1912 yılında gazetenin basımı için satın aldığı matbaayı esarete vurulmuş bir darbe gibi görmektedir.

Kendi matbaamızda bastık Zemindar'ı bugün
Kölelikten kurtulmuş oldu gazetemiz bugün.⁴

Bu gazete aracılığıyla toplumun her kesimine ulaştırdığı esarete başkaldırı söylemleri, İngiliz yönetimini o denli rahatsız eder ki yaklaşık bir yıl sonra 25 Ekim 1913'de yönetim tarafından matbaaya el konur. Değişik zamanlarda defalarca gazetenin günlük yayımı durdurulur, gazeteler piyasadan toplatılır. Ancak bu gazete her türlü baskı ve engellemeye rağmen hedef ve ilkelerinden ödün vermeksizin yayın hayatını istikrarlı bir şekilde sürdürür. Zafer Ali Han, İngiliz yönetiminin gazabını üstüne çeken Zemindar gazetesinin hedef ve ilkelerini sıraladığı 1936 tarihli bir şiirde bu gazetenin asla köle zihniyeti taşımadığını ve İslam'ın sözünü söylediğini belirtir:

4 Zafer Ali Khan, **Kulliyat-e Zafar Ali Khan**, Al-Faisal Nashran, Lahore 2011, *Baharistan*, s.259.

Tam bağımsızlık arayışındadır Zemindar
Arayışındadır zira köle değildir Zemindar.
Müslüman evlatları şu sözde müttefiktir ki
İslam milletinin temsilcisidir Zemindar.⁵

Zafer Ali Han sadece ülkesindeki siyasi gelişmelerle sınırlı kalmadı. Özellikle İslam dünyasındaki gelişmelere yönelik fikirlerini bu gazete aracılığıyla halka kadar ulaştırma çabası sürdürdü. Pencab Rewiev dergisinde İslam Dünyası özel sayısında İslam dünyasında olup bitenlere yönelik görüşleriyle dünya siyasetindeki gelişmelere yönelik bilinç düzeyini ortaya koyar. Özellikle emperyalist güçlerin pençesindeki uluslarda özgürlük ve iç barış bilinci oluşturma çabalarını yoğunlaştırır. 1931 yılında yazdığı şiirde, Hindistan'daki çeşitli fikir ayrılıklarını ve iç çatışmaları bağımsızlığa giden yolda önlerindeki en büyük engel olarak görür.

Aramızdaki nifak bizi mahvedecek
Bu noktayı anlayabilsek! Bizde nerede o şuur...
Şimdiye kadar özgür olmadıysan
Ey Hindistan, bizzat senindir kusur.⁶

Zafer Ali Han, Hindistan halklarının o dönemde birbirine müsamahasız hatta düşmanca tutumundan kaygı duymaz. Zira iç çekişmelerin İngiliz tahrikleri sonucunda ortaya çıkan yapay çatışmalar olduğuna ve esaretten kurtulduklarında halkların eskiden beri olageldiği gibi barış içinde yaşamaya devam edeceklerine olan inancını belirtir. Zira Hindistan'da oluşan nifak ortamının, egemen gücün bir oyunu olduğuna inanır ve halkın buna inanmasını sağlamaya çalışır.

Bu memleket nasıl ecebinin kölesi olarak kalabilir
Her dilde özgürlük kelimesi virt olmuştur.
Frenk esirleri tutsaklıktan kurtulduğu gün
Gör bak, kendi aramızda hemen barış olacaktır.⁷

İngiliz emperyalizmine karşı yayın ve faaliyetlerinden ötürü çeşitli zamanlarda hapis cezalarına çarptırılmış, zaman zaman matbaa ve yayın organlarına el konulmuş bir aktivist olan Zafer Ali Han, toplumda esarete başkaldırma bilinci oluşturma çalışmalarından asla ödün vermez. O, sadece gazete ve dergilerde yaptığı yayınlarla toplumu bu uğurda bir araya getirmeye çalışmakla kalmaz kendisi de bizzat fiili olarak bu mücadelenin içinde yer alır. Esarete başkaldırı mücadelesinde fedakârlıkta bulunanları şu dizerlerle tanımlar:

Vatan şehitlerinden akan kanın her bir damlası
Özgürlük sarayının parıldayan süsü oldular.
Merhaba ey Frenk zulmüne yeni tutulanlar
Zincirleriyle zindanın gürültüsünü artırır oldular.
Hayat onların, din onların, dünya onların
Zira canları, ulusun onuruna kurban oldular.⁸

5 Zafar Ali Khan, a.g.e., *Nigaristan*, s.194

6 Zafar Ali Khan, a.g.e., *Baharistan*, s.328.

7 A.g.e., s.554.

8 A.g.e., s.315.

İngiliz emperyalizmi ve baskıcı yönetimine karşı bayrak açan Zafer Ali Han, Hilafet Hareketi'nde de ön saflarda yer alır ve İngiliz yönetimi karşıtı faaliyetleri yüzünden hapis cezalarına çarptırılır. Fakat tüm baskı ve hapis cezaları onu yolundan alıkoyamaz. Zira o bir bağımsızlık tutkunu ve İslam'ın ihyasını dileyen bir liderdir.

Birden bire kamaşacak despotların gözleri
Parıldayan kılıçlarımız kınlarından çıkar çıkmaz.
Nereye kadar onun önünde kölelik safı tutacağız
Özgürlük ırmağının akışı durdurulamaz.⁹

Hindistan'da İngiliz yönetiminin her türlü baskısı ve İslam ülkelerinde Batı emperyalizminin artan gücüne rağmen özgürlük ve bağımsızlığa kavuşulacağına olan inancı her zaman diri ve sağlam kaldı. Zira o da İkbâl gibi Batı medeniyetinin mevcut gücünü sürdüremeyeceği inancındadır.

Çiçekler meyve verecektir özgürlük tohumu büyür büyümez
Yarın yere yuvarlanacaktır bugün dik duranlar.¹⁰

Hindistan'da yakılan bağımsızlık ateşinin her yüreği ısıttığına ve Hindistan gençlerinin kararlı bir şekilde özgürlük ve bağımsızlık mücadelesine hazır olduğuna inanmaktadır. Bu konuda hiçbir fedakârlıktan geri durmayacaklarına olan inancı tamdır.

Her yürekte aynı arzu; Hindistan azat olsun
Viraneye dönen bu ev yeniden abat olsun...
Kapitalizm bayrağı Asya'da indirilsin
Emperyalizm mahvolsun, baskıcılık berbat olsun...¹¹

Zafer Ali Han, kendi ülkesi dışındaki Müslüman ulusları yakından takip etmekte onların sevinçlerine ve kederlerine ortak olmaktadır. Yazdığı şiirler, düzenlediği mitingler ve Zemindar gazetesinde yazdığı yazılarla dünyada olup bitenlerden halkı haberdar etmeye çalışır. İslam'a ve İslam dünyasına yapılan saldırılara karşı yekvücut hareket etme bilinci oluşturmaya çalışır. Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde içine düştüğü durumdan büyük bir keder duyup bunu sık sık şiirlerine konu eder. Osmanlı'nın son dönemlerde Batılı emperyalist güçlere karşı çeşitli cephelerde verdiği mücadeleyi içtenlikle destekler. Trablusgarp ve Balkan savaşlarını sıklıkla şiirine konu eder. Zira Türk ulusu, esarete asla boyun eğmeyen karakteriyle onu fazlasıyla etkiler. Kurtuluş Savaşı ve yeni kurulan bağımsız Türkiye'den övgüyle bahseder. Türklerin emperyalist güçlere karşı kazandığı zaferin genişleyerek tüm İslam âlemini kapsayacağı inancındadır.

İslam bir deniz, Türkler bir damladır onun içinde
O bir damladan bir tufan oluşma zamanı geldi.¹²

9 A.g.e., s.286.

10 A.g.e., s.283.

11 A.g.e., s.289.

12 Zafar Ali Khan, a.g.e., *Habsiyat*, s.30.

24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması, Zafer Ali Han için de yeni bir dönemin başlangıcıdır. “Lozan Barışı Bayramı” başlıklı şiirde cefa çektirenler için artık gözyaşı akıtma zamanın geldiğini, yıllardır onların zulmüne maruz kalanların ise bayram günlerinin başladığını belirtir:

Yıllardır bahçemde hazan etkin oldu
Artık çiçekler saçan bahardır benim için.
Sen cefa çektirensin, ben vefa tasviri,
Artık gözyaşı senin için, bayram benim için.¹³

Yeni kurulan Türkiye'nin başkenti için yazdığı şiirde Ankara'nın yönetim modeline ve İslam dünyasındaki bağımsızlık mücadelelerine liderlik vasfına vurgu yapar. Cumhuriyet yönetiminin tüm Müslüman uluslara örnek olacağını, böylece İslam dünyasında güçlü bir reform gerçekleşeceğine inanır. İnsani değerlerin ön planda olduğu öyle güçlü bir reform gerçekleşecektir ki siyasi ve askeri gücüyle insanı köleleştiren, insanlık düşmanı emperyalist zihniyetin gıpta ettiği bir düzen kurulacaktır.

Mustafa kurmasaydı nizamını Ankara'nın
Curzon¹⁴ işini bitirmek üzereydi Ankara'nın...
Cumhuriyet yönetimleriyle böbürleneni
Hayrete düşürmüştür nizamı Ankara'nın.
Ey hakperestler, hepiniz ayağa kalkın artık
Bütün dünyaya ulaşmıştır mesajı Ankara'nın...
Gelmek üzere o an ki hepsi izinden yürüyecek
Kabil, Hint, Irak, Mısır, Şam, Ankara'nın!
İşte bu gözlerimizle göreceğiz ki bir gün
İnsanlığın düşmanları, kölesi olacak Ankara'nın.¹⁵

Zafer Ali Han için yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti örnek bir nitelik taşımaktadır. Kabil, Hint, Irak, Mısır, Şam olarak atıfta bulunduğu tüm İslam dünyasıdır. İktal'in belirttiği gibi, bir gün tüm Müslüman ülkeler Türkiye'nin yenilenme ve yeni değerler yaratma mücadelesini tecrübe etmek zorunda kalacaklardır. İktal, “Türkler gibi entelektüel mirasınızı yeni baştan değerlendirmemiz gerekecektir.”¹⁶ derken sadece kültür vurgusu yapmaz; siyasi yönetim ve siyaset üretme alanında da yenilenmeye vurgu yapar. Bu bağlamda Zafer Ali Han, yeni Türkiye'nin kurucusu Mustafa Kemal'i bağımsızlık mücadelesi ve yenilenme çabaları bağlamında yere göğe sığdıramaz. Zira ondaki bağımsızlık ve inkılap tutkusu, tıpkı Mustafa Kemal'de olduğu gibi “Ya istiklâl ya ölüm!” noktasındadır:

13 A.g.e., s.62.

14 George Curzon (1859-1925) 1899-1905 Hindistan genel valisi olan, Lozan görüşmelerinde İngiliz heyetine başkanlık eden İngiliz devlet adamı. Lord Curzon olarak da tanınır. Türkler için şu ifadeleri kullanır: “Türkler Avrupa'dan atılmalıdır. Amerikan Senatör Lodge'nin dediği gibi İstanbul Türklerden tamamen alınmalı, bir veba tohumu olan savaşların yaratıcısı, komşuları için bir küfür olan Türkler Avrupa'dan silinmelidir. Türkler Asya'nın Kızılderilileridir, akıbetleri de onlar gibi olacaktır.” (İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye, Erol Ulubelen, s.200)

15 Zafar Ali Khan, a.g.e., *Baharistan*, s.255.

16 Muhammed İktal, *İslam'da Dini Düşüncenin Yeniden Yapılandırılması*, Hece Yay., Ankara 2013, s.151

Zamanı geldi; ya ölüm ya özgürlük!
Ya taht, ya tabuttur inkılabın emri.¹⁷

Türk ulusunun bağımsızlık mücadelesinde elde ettiği başarının tüm İslam ülkelerini harekete geçirdiğini ve artık özgürlük zamanının geldiğini vurgularken bunun elbette kesin bir kararlılık gerektirdiğini bilmektedir. Bu mücadelenin encamı ölüm de olabilir ama köle olarak yaşamaktansa ölümün daha kabul edilebilir bir sonuç olduğu bilincindedir zira bu mücadeleyi kazananların “Ya istiklal ya ölüm!” kararlılığıyla kazandıklarını bilmektedir.

Ecnebinin kölesi olarak yaşamaktansa evladır ölüm
Yuh olsun kölelikle geçen yaşama.¹⁸

Zafer Ali Han, esarete başkaldırı, İslami değerlere bağlılık ve bağımsızlık gibi konularda asla orta yol arama peşinde değildir. 1936 yılında yazdığı kafiyesi “azadî” olan bir şiirde yine iki seçenek üstünde durur: Ya bağımsızlık ya ölüm!

Ankara'dan Kabil'e kadar Allah'ın bütün kulları azat oldu
Delhi'nin hatası nedir ki burada parlamadı özgürlük kadehi...
Dünyada sadece iki yeri vardır özgür yaradılışlı insanların:
Ya tabutta yatma özgürlüğü ya taht makamına oturma özgürlüğü.¹⁹

İkbal'in “İslam'ın Doğuşu” başlığıyla nazmettiği Türklerin Batı emperyalizmine karşı kazandığı büyük zaferi, Zafer Ali Han da İslam ülkelerinin bağımsızlık hareketlerinin en parlak örneği olarak görür. Kurtuluş Savaşını yakından takip eden Zafer Ali Han, bu mücadelenin liderine de hak ettiği saygıyı gösterir. Atatürk'ün ölümünden iki gün sonra yazdığı şiirde onun ölümünden duyduğu derin üzüntüyü şu dizelerle ifade eder:

Ne sorarsın peygamber ümmetinin hâlini
Kime baksan matemden bitkin haldedir.
Bu öyle bir matem ki yüreği deldi geçti
Çin bölgesinden Portekiz illerine kadar!
Aynı mateme gark olmuştur Arap da Acemle birlikte
Ey gönül erbapları! Bu matem Mustafa Kemal matemidir.
Bu dünyadan o büyük mücahit göçtü
Aramakla bulamazsın bir emsalini...
Bir zamanlar dünyanın tacı olan saltanatın
Yeni baştan vakarını sağladı.
Asya'da tekrar o nakkareler çalınmaya başladı
Kayser ve Papa bin yıldır dinlemekteydi.
Kabil'den Ankara'ya, İran'dan Mısır'a kadar
İslam'ın cemali gözlerde parlamaya başladı.
Kemal'in kurup göçtüğü o nizam
Ey Kâbe'nin Rabbi, artık zeval bulmasın.

17 Zafar Ali Khan, a.g.e., s.280.

18 A.g.e., s.281.

19 Zafar Ali Khan, a.g.e., *Çemenistan*, s.57-58.

Türklerin başından belaları savdığın gibi
Hint Müslümanlarının başından da sav.
(Delhi, 12 Kasım 1938)²⁰

Yukarıda bir kısmı verilen şiirin tamamında Atatürk'ün liderlik vasıfları övülmekte ve onun bağımsızlık mücadelesi, esaretle boğuşan tüm İslam dünyası için örnek gösterilmektedir. Türk kurtuluş mücadelesinden aldığı güçle, Müslüman ulusların birer birer esarettten kurtulacağına olan inancı pekişmiş ve çalışmalarına daha da hız vermiştir.

Avrupa emperyalizm binası yerle bir olacak
Asya kendi hakkının koruyucusu kendisi olacak.
Hindu ve Müslümanlar arasında barış olacak
Bütün dünya ağzı açık, bakakalacak.
Özgürlük nağmeleri çınlayacak mabetlerimizde
O dar-ul-harp denen yer barış ülkesi olacak.²¹

Zafer Ali Han, iç ve dış kaynaklı her türlü tahrik ve baskıya rağmen asla ümitsizliğe kapılmayan iyimser bir fikir ve eylem insanı olarak Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesinde önemli bir yer tutmaktadır. Esaretin son bulacağına olan inancını asla kaybetmez. Edebi eserlerinde Hindistan halkları için özgür ve müreffeh bir gelecek resmetmeye özen gösterir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Kaynakça/References

- Cafer Beluç, **Allama İkbâl aur Mevlana Zafer Ali Han**, İkbâl Akademi, Pakistan 1995.
- Cemil Calbi, **Tarih-i Edeb-i Urdu**, Meclis-i Terakki-i Edeb, Lahore.
- Erol Ulubelen, **İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye**, Yaylacık Matbaası, İstanbul 1967.
- Muhammed İkbâl, **İslam'da Dini Düşüncenin Yeniden Yapılandırılması**, Hece Yay., Ankara 2013.
- Zafer Ali Khan, **Kulliyat-e Zafar Ali Khan**, Al-Faisal Nashran, Lahore 2011, *Baharistan*.
- Zafer Ali Khan, **Kulliyat-e Zafar Ali Khan**, Al-Faisal Nashran, Lahore 2011, *Nigaristan*.
- Zafer Ali Khan, **Kulliyat-e Zafar Ali Khan**, Al-Faisal Nashran, Lahore 2011, *Habsiyat*.
- Zafer Ali Khan, **Kulliyat-e Zafar Ali Khan**, Al-Faisal Nashran, Lahore 2011, *Çemenistan*.

20 A.g.e., s.138-139.

21 A.g.e., s.106.